

آنادولو مجموعهسى

صاى : ۷

محمد خالە	صرعش تارىخى
ضياءالدين فخرى	جون دووهى
ابوالقېم مېقى	آنادولو اقليسى
ھېدر جېب	تورك اوجاغى
فازىل ئافەندە	جاناوار
اسماعېل نامى	داغ باشىدە بركىچە
مكرمېن خېلىل	آنادولونك فنى
ھىسن جېمىل	راپىند رانات تاغورە
محمد خالە	قېرىنقى
محمد خالە	نجاتىك شەرى

آيك ايزلى : ارضروم فلاكتى - بىكى قافقاسيانى تېرىك - ولايات شىرقىيە مكنوبارى

صوك دىققەدە آنادولونك اوز چوچوغى استاد
صياكوك آلب بىكك ازىخالى خىر آلان مجموعه مىر بوبوك
ضياىي نائىرلە قىند وقارلىرىنە عرض تەرىت ايلار .

بىكى مېطبعە

۱۳۴۰

احمد صمیمه عائد سطرلره کلنجه : فاضل احمد بك اونلری یازارکن قلمنی صمیمیتک حقه سنه باتیرمش ، بویوک بر سادهلک ایچنده قانلی بر فلاکتک لوحه سی نه جانلی ، نه اورپر تیحی . اُک کوزهل رسم ، اک بسیط منظره در ، دیرلر . بوسوزک حقیقتنی فاضل بکک صمیمه دائر یازیسینده کشف ایتدم . فاضل احمد بك بکا آجیادی ، او یازیسنی او قورکن قلبی ایلله آجدی ، کندی تأثرینی ، اضطرابی ، عذابنی ینه ایلله قلبمه یرلشدردی . بو قدرتنک حیرانی اولماق ممکنمی ؟

کوزهل فکرک ، کوزهل سوزک مثالنی صوک دفعه فاضل احمد بکک قیرپنتیسنی اُشه لهرکن بولدم . بونلرک قارشیسینده کیمکیریمک بیله صلابتنی قایب ایتدیکنی اعتراف ایدیم . ییللردر ، ادبیاتمیزک دنیا سنده دوغاجق بر کونش بکله یوب دورییورز . شاعرک :

رنجیده اولور دیدۀ خفاش ضیادن

دیدیکی کبی کوزلریمز ، غالباً کوندن متأثر اولویور ، اوگنه باقامیور ، اطرافنی کورمیور . اونک ایچون ادبیاتمیزده دوغاجق کونشه حالا انتظار ایدیورز . حالبوکه او ، دوغمش ، یوکسه لیش ، آیدینلاشمش و ایصیتمش ، خبریمز یوق . فاضل احمد بك بوبکله نیلن کونشدن چاشقه نهدر ؟

۱۲ ایلول ۳۴۰

محمد خالد

	ادبیات تاریخی	
--	----------------------	--

نجاتی نك سمری [*]

۱

عثمانلی شعرینک تشکل دورنده ، بویوک شاعر بروسه لی احمد پاشادن صوکرآ ؛ نجاتی ، ایلک مهم و بارز سیادر . شعرندن فضلہ حیاتی مجهول اولان نجاتی بی ، دیوانده ادبی شخصیتک بوتون تفرعاتیلہ طانیق ممکندر . اثری شمدی یه قادار جدی بر تدقیقک موضوعی اولمادینی ایچون ، ادبیات تاریخمیزده کی موقعی الیوم غیر متعین اولان نجاتی ، محصوللری تتبع ایدیلنجه کوریلورکه ، احمد پاشانی تعقیب ایتمکسزین اوکا تفوق ایتشدرد . کندی زماننده بیلہ مناقشه ایدیلن بو حقیقی ، واقعا نجاتی ، محویت کوستره رک لساناً اعتراف ایتک ایسته مه مش ، فقط طبیعتک قوتیلہ بالفعل اظهار و اثبات ایتشدرد .

نجاتینک سلفلرینه رجحانی ، اسکی تذکره جیلریمز آره سنده اک زیاده قوت و جسارتلہ

[*] تدقیقنامه نك ، نجاتینک حیاته عائد قسمی « درگاه » مجموعه سنده انتشار ایتشدرد .

ادعا ایدہن لطیفدر . حکمراری علی الاکثر دوغری و مصیب اولان لطیفی ، نجاتیدن
بحث ایدہرکن :

« میدان نظمک پہلوان خوشکوی و شعرروان بخش آبدارلہ شعراء رومک یوزی
صویدر . ضروب امثالہ متفرد و مخترع و اسلوب مقالہ موجد و مبدعدر . شعر سلیس
و نفیسی الفاظ و سلاستہ ہموار و یکدستدر . سوزک اول روحک اول بولشددر . بو
خصوصہ ماعداسی آکا پرو اولشددر . نکتہ شناسان علوم و فنون مثل کویلدی جہتندن
اجماع و اتفاق اوزرہ آکا طوسی روم و ملک الشعراء دیمشدردر طرز غزلہ اسلوب
شعراء سابقہینی کندو زمانہ کلنجہ کتب منسوخی کی نسخ و اشعار قدماںک عقد بیع
اعتبارن بیع فاسد کی فسخ ایتمشددر . مقال پرخیالن سحر حلال ایدوب سرحد اعجازہ
ایتمشددر . وزبان ترکیدہ سخن ورلک و نکتہ پرورلک شیوہسی آندہ تمامدر . و آنک
شعر شیرینی و نظم سحرینی وار ایکن غیریلرہ دفتر و دیوان ترتیب ایتمک حرامدر
طرز کلام شیرین بیانہ عامہ انام مائل و قابل اولدقلمری بودرکہ حلاوت اشعار شکر بارندن
و لطافت کفشار شہد نثارندن طباع انام و امرجہ خواص و عوام لذت و حلاوت بولشددر .
و ہر شعری حسب حال عاشق و ہر بیتی مثله موافق عام گیر و دلپذیر اولدیغیچون شہرت
شعرلہ مشہور عالم و عندالافاضل و الاہالی مقبول و مسلم اولمشدر » دیور .
بوسطرلریلہ نجاتیہ عطف ایتمدیکی قیمتی پک کوزہل کوسترہن لطیفی ، اونک سلفلری
ایچندہ یالکز احمد پاشایہ تقدم ایدہمدیکنی شو حکایہیلہ ضمناً آکلاتیور :

« برکون بر مجلس اعالیہ زمرہ موالی و اہالی سلطان شعرا احمد پاشانک بو بیتی
اوقوندقدہ اولورلر ایی طرف اولورلر و ہر طرف بر جانبہ نسبت قیلورلر . بیت احمد پاشا :

دستمی کسہسہک قالور دامان لطفکدہ ألم
دامنک کسہسہک قالور دستمدہ لطفک دامنی

و بری دخی بو معنایی متضمن نجاتینک بو بیتی اوقورلر :

شوہیلہ محکم طوتہین عشقلہ دلدار ابکن
یہ ألم قطع ایدہلر یا کسہلر یار اتکن

ارباب مجلسدن بر طاقی مرقومی احمد پاشادن فن شعرہ تفضیل و ترجیح ایتمکدہ
اتفاق نجاتی دخی اول مجلسہ چیقا کلور . مذکور نجاتی پک کمال انصافلرندن تنزل و تذلل
کوستروب سابق الذکرک مزیت و فضیلتہ بو بیت ایلہ اقرار و اعتراف ایتمشددر .
« نجاتینک دیریسندن اولوسی احمدک یکدر
کہ عیسی کوکارہ آغسہ ینہ دم اورر احمددن »

« مشاعر الشعرا » مؤلفی ایسه نجاتی حقنده : « حق بودر که رومده ملک الشعرا در .
 نجاتی مرحوم خسرو شعرای رومدر دیومنلا ادریسک توارینخ آل عثمانده مرقومدر .
 مرزوبوم رومی نجاتی شعرله بلبل بوستانه و طوطی سکرستانه دوندرمشدر . الحق نظم
 نجاتی رومده فن شعرک ماده الحیاتیدر و شعرای فرسک سنک طغنی زخم بی رحمن
 شعرای رومک سبب نجاتیدر . اگرچه احمد پاشا بوفنده اوحددر و مقادیر شعرا تتبع
 اولندقدنه ینه ضمیر آکا راجع اولقدنه مصدق العود احمددر اما نجاتی ایله فرق معجزه
 وسحر مناسبی ونور شمس وپرتو شمع مبیاتیدر . شعرای سلفک بری دخی ذاتیدر .
 لکن شعر آنک حقنده کد ایله کسب ایله تحصیل اولمش امر عارضی ونجاتیده تکلفسز
 امر ذاتیدر نجاتینک طبیی چالاک اداسی پاکدر . شعری یکدست وهمور ونظمی سلیس
 وچاشنیداردر .

هریتی مثل آمیز وپرمغز واکثر خیاللری بکر ومعنی لری نغزدر . وبالجمله شعرای
 رومه استاد اولدر و اشعاری دلارده ضرب مثدر . اول زمان شعراسی ایچنده بویله
 لطیف ادالی رنگین شاعر قویمق نوادرنددر . ورومده شعره اول اول تمل اوروب
 رشک باغ ارم برقص خرم ایلدیکه آکا انکار لجاج فهم قاصرنددر . « دیهرك نجاتی
 ایله احمد پاشانک مرتبه شاعریتلری آراسنده کی فرقک کورونمز وحس اولونماز بدرجهده
 قالدیغنی آکلاتیور .

دیگر تذکره نویسره مورخلرک نجاتییه عائد فکرلری لطیفی ایله « مشاعر الشعرا »
 مؤلفنک مطالعه لینه آرزوچوق یاقیندر . بونلری اجمالاً عرض ایتمک لازم کلیرسه ،
 دیه بیلیرزکه ، اسکی مورخاره تذکره جیلرک کافه سی نجاتی یی ، عثمانلی شعرینک تاریخده
 همان ایلمک مرحله اولارق اثرلینه قید ایتمشدردر .

اسکی مورخاره تذکره نویسره نجاتی حقنده کی بوتلقیلری یا کاش دکدر . بونلرک
 دیدکلری کبی ، غزل اسلوبی ، یالکز دکسه بیله ، احمد پاشا ایله برلکده ، فقط احمد
 پاشادن فضله نفوذ طبیعیه تنظیم ایدن نجاتیدر .

نجاتینک احمد پاشا ایله مقایسه سینه وسیله ویرن ، اک زیاده اونک غزللریدر . دیوانی
 تدقیق اولوندیغنی تقدیرده تسلیم ایدیلیرکه ، برقاچ مرثیه سیله ده خلفلرینه پیشوالق ایدن
 یوقیمتلی شاعر ، ادبیات تاریخمزه کی موقعی ، برنجی درجه ده ، غزللرینه بورجیلیدر .

اثر ایتمز نیده لم آه سحرگاه سکا
 مکر انصاف ویره دوستم الله سکا

مطالعی غزلیله فاتحک توجهی قازاندقن صوکر ، محموللریله احمد پاشانک موقعه

سرعتله یوکسه لننجاتینک ، حس قدرتی بوتون شمول ووسعتیه غزللرنده کوره بیلیرز .
 فی الحقیقه غزللرنده ، صیزلایان قیریق قلبنک ألملرینی ، اضطرابلرینی ، شکایتلرینی
 نقل ایده رکننجاتی ، درین وهیجانی بولماق ممکن دکلدیر . شیوه سنک اعوجاجلرینه
 التجا ایتکسزین مصرعلرینه حسنک علونده ضیا وحرارت آرایان نجاتی ، محصوللرینک
 قوامی دائماً بوضیا وحرارتله تأمین ایتشدیر . نجاتینک بوخصلت ومرتیدرکه ، اسکی
 تذکره نویساریمزه اونک ایچون : « سوزک اول روحن اول بولشدیر بوخصوصده
 ماعداسی آکا پیرو اولمشدر . » دیمک فرصتی ویریور .

خمس مرالد

ایک اینزلری

اخرموم فوکتی . — طالع بعضاً چوق ظالم وقهار ، بعضاًده تمامیه منقاد وزبوندر .
 مقدراتک بو مجهول آلی بزی بعضاً برخنجر کی یاقار ، یارالار ، برزهر کی اولدیرر ، بترر ،
 بعضاًده کولکه کی آياقلمزک آلتنده سورونور ، یالواریر ، یاردیم ایدر ، خدمتمزه قوشار .
 فقط اوکا ، ظالم وقهار اولدینی زمان نصل اینانماق ، اعتماد اتمک لازمه مطیع وزبون اولدینی
 زمانده بیه اویله اینانماق ، باغلانماق لازمدیر . چونکه قهیه در ، فرصت دوشکونیدر . شیمدی
 جان یاقارکن ، شیمدی کولر ، شیمدی اوقشارکن برآز صوکر اینجیتیر . برصوک بهار هوا سی
 کی متبدل وتهلکلیدر : کونشلی ایکن قراریر ، بلوطلی ایکن آچیلیر . نادراً برابلیک بهار روزکاری
 آکدیرر ، دالغه لرنده طانی بررفتار ، تاسنده اینجه ، حساس ، یوموشاق برتأثیر واردیر . معافیله
 اویله آنلری او قدر آزدردرکه ، بن هیچ تصادف ایتهدم . اونی بوچهره یله هیچ کورمه دم ،
 طانیادم . بن ، طالی ساده جه قودورمش برغیظ حالنده هجوم ایدرکن ، عصی برتوقات شدتیه
 چاربیارکن کوردیم ؛ یالکزامیدلری ییقارکن ، خیالاری زده لرکن ، قلبلری بوش برافیرکن طانیدم .
 اجتماعیات عالمی ، ملتی عائله یه بکزه تیرلر وعائله تشکیلاتی ملت تشکیلاتک کوچوک براورنکی
 عد ایدرلر ، ایکیمی آراسنده مقایسه لر یاپه رق برطاقم نتیجه لره واریرلر . بومقایسه لر ، بواستنتاجلر
 نه درجه دوغیدر بیلیم . بونی علاقه دارلرینه صورمالی ! فقط برملتی طالع خصوصنده بر فرد
 ابله ، برانسائله مقایسه اتمک محقق که یاکاش دکلدیر . طالع بر فرد کی بر ملت ایچونده بعضاً ظالم
 وقهار ، بعضاًده منقاد وزبوندر . بر فردک قلبنه اولدینی قدر ، برملتنک قلبنه ده بعضاً برزقوم آجیقلیه
 دولار ، برکابوس ثقیاتیه اینر ، اونده نه امل برافیر ، نه ده حیات . بعضاًده بوقلبی برکل دالی
 شکننده قوشاتیر ، برکل رایحه سیاه صارار . شو قدرکه ملتیر ، فردلردن دهافضه بوقادین
 خویلی ، چوجوق طبیعتی ؛ بو ، دوره دن دیکنمده دن حزنن نشئه یه ، شوقدن ملاله کین آواره یه
 آلدانه ملیدرلر . اونک قاشلری ملترده جه جوق دفعه جاتیق ، چهره سی جوق دفعه قاریشقدیر .
 بن طالعک ملتیه برکون اولسون کولدیکنی کورمه دم .
 آه ، ذوالی آنادولو ملتی ؛ سنده آیری آیری بوتون چوجوقلر کی مالک قهرینه